

СЕКЦІЯ V

Актуальні проблеми кримінального права та процесу

КУЛЬТЕНКО О. В.

ТАРАНУХА Т.

ПРО ПЕРСПЕКТИВУ ВИЗНАННЯ ДОКАЗІВ ЗДОБУТИХ В ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ МЕРЕЖАХ НА ОСНОВІ ТЕХНОЛОГІЙ КОНФЕРЕНЦ - ЗВ'ЯЗКУ

Розглянуто проблемні питання доказування та надання права учасникам слідчих дій при проведенні відеоконференції. Досліджується вплив міжнародного співробітництва на внутрішнє законодавство України (статей КПК), що врегульовують питання визнання доказів здобутих в телекомунікаційних мережах на основі технологій конференц - зв'язку.

В матеріалах круглого столу «Забезпечення права на захист. Шляхи удосконалення вітчизняного процесуального законодавства» (м. Київ, 30 серпня 2011 року) у складі порушень норми ст.43-1 Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК) вказано про відсутність зв'язку з затриманим, яка не реалізується у 80 відсотків випадків.[4, 45]. Серед заходів для усунення запропоновано законодавче врегулювання, проте на жаль сам механізм реалізації та проект відповідної норми КПК України висвітлений не був.

Проблемні питання визнання доказів у своїх працях освітлювали науковці А.Г.Волеводза, М.І.Пашковський, М.А.Погорецький, А.С.Мацко, А. С. Сизоненко, В.Д. Суцєнко та ін.

Загалом проблемам доказування та надання права учасникам процесу присвячені наукові праці зарубіжних вчених: Ronald J. Allen, David H. Kaye, Donald A. Dripps, Cynthia Jones, Jeffrey J. Pokorak, Craig Callen, Albert E. (Buzz) Scherr, Larry Marshall.

Мета цієї публікації полягає в обґрунтуванні доцільності використання телекомунікаційних мереж на основі технологій конференц – зв'язку як необхідної дії у процесуальному законодавстві України та узагальненні питань, які потребують вирішення у подальшому дослідженні.

16 червня 2011 року між Апеляційним судом Івано-Франківської області та слідчим ізолятором Державного департаменту України з питань виконання покарань в Івано-Франківській області встановлена перша система відеоконференцзв'язку в Україні [5]. Оскільки ч.6 ст.303 КПК України імперативна, тобто передбачає обов'язок проводити допит свідка з використанням технічних засобів з іншого приміщення, а тому може бути підставою вбачати в окремих випадках порушення людських та громадянських прав, ще одного суб'єкта – підозрюваного, обвинуваченого чи підсудного. Це підсилює важливість законодавчого унормування такої процедури.

У зв'язку з впливом міжнародних організацій на внутрішнє законодавство України, виникає потреба у визнанні доказів здобутих в

телекомунікаційних мережах на основі технологій конференц - зв'язку при міжнародному співробітництві.

Український суд визнає докази, здобуті в деяких іноземних державах під час здійснення виїмки, недійсними [3, с.173]. Отже, ця процесуальна дія потребує окремого унормування в законодавстві України, враховуючи, що її також можна здійснити через телекомунікаційні мережі на основі технологій конференц - зв'язку в інших державах.

Слушно вказує Р. Азизов про те, що будь-які спроби окремої держави самотійно врегульовувати питання, які мають позатериторіальний характер, з точки зору юрисдикції є спірними, оскільки одностороннє врегулювання ущемляє аналогічні права по регулюванню інших держав [1, с.135].

Отримання доказів судовими органами за допомогою відеозв'язку вбачається якісною альтернативою звичайному способу їх одержання шляхом виконання міжнародних доручень про правову допомогу через проведення слідчих дій. На наш погляд, було б важливо визначити перелік таких дій, при проведенні яких можливо використовувати відеозв'язок.

Вважаємо природним зосередитись на допиті, очній ставці та впізнанні. А в обґрунтування доцільності використання цих процесуальних дій в телекомунікаційних мережах на основі технологій конференц - зв'язку вказати про:

1. економію людських та матеріальних ресурсів, необхідних для конвоювання затриманого, і водночас вирішення проблем, пов'язаних з його участю в судовому розгляді;

2. попередження ризиків, пов'язаних з етапуванням;

3. мінімізацію різного роду організаційних проблем, що призводять до відкладення розгляду справи; істотне скорочення строків апеляційного та касаційного розгляду;

4. підвищення рівня безпеки суддів та учасників процесу.

До отримання показів в телекомунікаційних мережах на основі технологій конференц - зв'язку пропонуємо для обговорення наступні правила:

1. отримання показів проводиться безпосередньо судовими органами запитуючої сторони або під їхнім керівництвом відповідно до норм її національного законодавства;

2. особа може скористатися правом щодо її відмови давати покази, яке їй надається законодавством або запитуваної, або запитуючої сторони;

3. у разі потреби на прохання запитуючої сторони або особи, яка дає покази, запитувана сторона забезпечує для неї послуги перекладача;

4. представники судового органу запитуваної сторони беруть участь у отриманні показів, за необхідності користуючись допомогою перекладача; вони несуть відповідальність як за встановлення особи того, хто дає показання, так і за дотримання основних принципів законодавства запитуваної сторони;

5. у разі необхідності компетентними органами запитуючої та запитуваної сторін погоджуються заходи щодо захисту особи, яка дає покази.

Для подальшого уникнення корупційних проявів вважаємо необхідним особливу увагу приділити технічним умовам, а саме: фіксації під час запису дати та часу конференц - зв'язку. Крім того, компетентний орган має

обов'язково скласти протокол в якому, окрім дат та часу початку та закінчення запису, повинна бути вказана інформація про місце допиту, відомості про особистість допитуваного, про правове становище всіх інших осіб, які брали участь у допиті, роз'яснено права та обов'язки учасників цієї процесуальної дії і технічні умови(обладнання), за яких проводився допит, коротка фабула (результат допиту). Цей документ у подальшому надсилається поштою чи передається компетентними органами запитуваної сторони органам запитуючої сторони. Зрозуміло, що лише після отримання зазначеного протоколу, до якого обов'язково додається відповідний відеозапис, може йти мова про наслідки для затриманого, а саме набрання рішення (постанови, вироку) суду законної сили. Безумовно, фахівці звернуть нашу увагу на існування статті 85-3 «Застосування телефонної конференції та відеоконференції при проведенні слідчої дії» КПК України [2], проте у ній не йде мова про підстави для дистанційного проведення процесуальних дій та не конкретизовані правила самої процедури. Законодавець, формулюючи цю норму, не врахував необхідності змагальності учасників процесу, позиції захисту. Більш конкретно – у статті не йдеться про адвоката чи захисника (підозрюваного, обвинуваченого і підсудного), якого з невідомих причин законодавець залишає поза увагою – це теж може бути підставою вбачати в окремих випадках порушення прав людини і громадянина.

Доцільно зазначити, що зважаючи на процеси глобалізації, відеоконференції можуть здійснені в різних телекомунікаційних мережах (наприклад через Інтернет, супутник чи за допомогою телефонного зв'язку), законодавча невизначеність цієї процедури несе в собі загрозу її визнання незаконною у більшості випадків міжнародного співробітництва.

Враховуючи викладене вище, КПК України необхідно доповнити низкою норм, які б законодавчо закріплювали проведення процесуальних дій в телекомунікаційних мережах на основі технологій конференц - зв'язку з іншими державами та позиції захисту.

Бібліографія:

1. Азизов Р. ELAW.AZ – Баку – 2007 – 151 с.
2. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28.12.1960 № 1001 – 05 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=4&nreg=1001-05>
3. Культенко О. Роль працівників НЦБ Інтерполу у здійсненні міжнародного розшуку та екстрадиції // Вісник Академії управління МВС. – К. – 2009 – С. 167-178.
4. Матеріали круглого столу «Забезпечення права на захист. Шляхи удосконалення вітчизняного процесуального законодавства» - К.-2011- 181 с.
5. Між судом і СІЗО проклали відеозв'язок: Новини УНІАН // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.net/ukr/news/news-441300.html>

Відомості про авторів:

Культенко Олександр Володимирович – кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри правознавства Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Тарануха Тетяна – студентка IV курсу факультету історії та права Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Коло наукових інтересів – міжнародне право, юридична психологія, законотворча діяльність.